

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 26-03 – 14:00 uur d.d. 27-03

(lenW) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, lenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- De focus van berichtgeving in de media is minder eenduidig dan voorgaande dagen. Voor het eerst lijkt er ook ruimte te zijn om 'ander nieuws' prominenter te belichten.
- Een oproep van staatsecretaris Keijzer bij EenVandaag (1,839 miljoen kijkers) om te blijven winkelen zorgt op sociale media voor verwarring. Men ziet het als een nieuw voorbeeld van het niet eenduidig communiceren door de overheid
- In de ochtendkranten en online nieuwsmedia is veel aandacht voor het 'zware crisisberaad' van de EU-top over economische maatregelen. Gisteravond hebben de regeringsleiders, besloten 'de hete aardappel' weer door te schuiven naar de Europese ministers van Financiën, schrijft het Financieel Dagblad.
- Media berichten over toenemende onrust/spanning onder gedetineerden, zorgen over toenemend huiselijk geweld, wangedrag van ov-reizigers en aanhoudende aandacht voor mensen die hoesten en/of spugen op agenten of andere mensen. Er komen gedragsregels voor passagiers in het ov en de transportsector roept op tot een respectvolle behandeling van vrachtwagenchauffeurs.
- Vakbonden maken zich zorgen om de oplopende druk op werknemers om toch te komen werken, ondanks gezondheidsklachten. Die druk ontstaat doordat steeds meer mensen zich ziek melden.

Karakterisering berichtgeving

- Hoewel de coronacrisis nog steeds alle nieuwsmedia domineert, lijkt er voor het eerst ook ruimte voor ander nieuws op de voorpagina's en in het NOS Journaal. Er is o.a. uitgebreid aandacht voor het overlijden van Liesbeth List en de Belastingdienst.
- De focus van berichtgeving minder eenduidig. De teneur lijkt ook wat kritischer te worden op het handelen van de regering en het RIVM.
- Aandacht voor op Twitter blijft sinds dinsdag stabiel rond 28.000 tweets per dag (excl retweets); het laagste aantal sinds 11 maart
- Sinds het debat houden media de aandacht voor farmaceut Roche en de IC-capaciteit vast. Tot in de laatste talkshows volgen ontwikkelingen elkaar op.
- De boodschap van huisartsen dat het werkelijke sterftecijfer 'veel hoger' ligt wordt breed overgenomen. Meerdere media focussen op de IC-capaciteit. Daarnaast is er opvallend veel aandacht voor verschillende groepen waarvan gezondheid bedreigd wordt, zoals daklozen, gevangenen en bouwvakkers.
- Berichtgeving over de Europese economische maatregelen is intensief naar aanleiding van de EU-top.
- SIRE-campagne #daslief positief ontvangen op sociale media

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Op de Caribische eilanden neemt het aantal vastgestelde besmettingen toe. Aruba heeft aangescherpte maatregelen aangekondigd. Curaçao overweegt strengere maatregelen, omdat mensen zich niet aan de regels houden.

Identiteiten

- Ex-patiënten [redacted], [redacted] en [redacted] en [redacted] (56) vertellen over hun ziekte en herstel op AD.nl
- De 16-jarige [redacted] die lang in coma lag, is weer thuis

10.2e

- In Eindhoven liggen twee besmette daklozen in de quarantaineopvang, bevestigd straatdokter Peter Meulesteen. In Amsterdam gaat het ook om “één of twee gevallen”, aldus directeur Hans Wijnands van de opvangorganisatie De Regenboog Groep. Het Leger des Heils kent 10 besmette daklozen door het hele land.

Schade

- ABN Amro verwacht een economische krimp van 3,5 procent voor 2020 waarbij alle sectoren worden geraakt. De economie zal zich volgens de bank pas in 2021 herstellen.
- Omdat de advertentiemarkt volledig ingestort is, melden uitgevers dat ze hun medewerkers niet meer kunnen betalen. Ze vragen gemeenten, provincies en minister Slob om financiële steun.
- Maastricht Aachen Airport doet een beroep op de landelijke noodmaatregel van het kabinet wat betreft omzetverlies.
- Ongeveer twee op de drie bedrijven in de duurzame energiesector kampen met omzetverlies, volgens branchevereniging NVDE
- Branchevereniging OV-NL meldt daling in reizigersinkomsten van €80 miljoen (stads-en streekvervoer) en €100 miljoen (NS) per maand.
- De schade in de bloembollenhandel kan oplopen tot €160 miljoen, zegt handelsbond Royal Anthos

Scenario's

- Spoorbeheerder ProRail onderzoekt welke werkzaamheden aan het spoor vervroegd kunnen worden omdat het op veel trajecten veel rustiger is.

Informatiebehoefte

- Veel internationale studenten zitten met vragen en problemen. Er zijn vooral zorgen over studievertraging en aflopende visa.
- Is de overheidssteun genoeg om grootschalige faillissement te voorkomen?
- Moet de Nederlandse staat Air France-KLM steunen?
- Een oproep van staatsecretaris Keijzer bij EenVandaag om te blijven winkelen zorgt op sociale media voor verwarring. Men vindt het tegenstrijdig met de boodschap ‘blijf thuis’.
- Werknemers vragen zich af waar zij terecht kunnen als ze vragen hebben over hun rechten als werkgevers eisen aan ze stellen die niet conform de richtlijnen zijn
- Op sociale media vragen mensen zich af of, en zo ja hoe, mensen die de Nederlandse taal niet beheersen worden geïnformeerd over het virus en de maatregelen.
- Vragen bij BZ: Wanneer wordt er meer bekend over de situatie in Marokko en Australië?
- Aantal beantwoorde telefoontjes 0800-1351: 8536
- Top 3 meest gestelde vragen 0800-1351:
 - Wanneer moet ik thuis blijven vanwege het coronavirus?
 - Wat zijn de symptomen van het coronavirus COVID-19?
 - Wat zijn de nieuwe aangescherpte maatregelen per 23 maart?

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Zorg

- Duitsland zegt open te staan voor de opvang van Nederlandse coronapatiënten, zolang dat binnen de mogelijkheden valt.
- Instanties zien een toename van huiselijke geweld. Zo komen bij de kindertelefoon 50 procent meer telefoontjes binnen dan normaal.
- AD schrijft dat gedetineerden hun ziekteklachten niet meer melden, omdat ze niet in isolatie willen. De verplichte 1,5 meter afstand houden blijkt verder in gevangenen niet of nauwelijks mogelijk. Jaap Brandligt van de belangenvereniging voor (ex)gedetineerden noemt de situatie ‘heel erg problematisch’.

- Valente, de brancheorganisatie voor maatschappelijke opvang, roept het Rijk en gemeenten op om dak- en thuislozen op te vangen in hotels om de verspreiding van het virus tegen te gaan. NRC concludeert dat tien grote gemeenten in Nederland de opvang de afgelopen week hebben verkleind en isolatie- en quarantaineplekken inrichten. Desondanks slapen mensen alsnog vaak met vier tot twaalf mensen op één kamer. In de dagopvang zijn de groepen nog groter.

Nederlanders in het buitenland

- ANVR-directeur Oostdam meldt bij Jinek dat tot gisteravond ca. 17.500 mensen zich hebben gemeld bij het meldpunt Bijzondere Bijstand Buitenland (BBB). Er kunnen echter meerdere mensen achter één registratie zitten.
- Volgens Oostdam wordt er nu opgeschaald naar 'moeilijkere gebieden' als Indonesië, Nepal en Zuid-Afrika. Daarbij hangt het ervan af of BZ in het buitenland 'op de goede knoppen drukt' zodat er vluchtruimte vrijkomt.
- De repatriëringsoperatie van in het buitenland gestrande Nederlanders wordt bemoeilijkt doordat veel landen hun luchtruim hebben gesloten en binnenlandse reisbeperkingen hebben opgelegd. Omdat die restricties voortdurend veranderen kost het vaak wat tijd om landingsrechten te krijgen. Uiteindelijk lukt dat via diplomatieke kanalen en ambassades wel.
- Oostdam noemt het een 'delicaat samenspel' tussen de alarmcentrales, BZ en Nederlandse vliegmaatschappijen, waarbij geen garanties zijn. 'We gaan ons best doen, maar het gaat niet altijd lukken', aldus Oostdam.
- Ondanks een oproep van Tilburg University geven 49 Tilburgse studenten die in Azië verblijven aan niet terug te keren naar Nederland.
- Bewoners van Bonaire (waar nog geen besmettingen zijn gemeld) die in Nederland en in het buitenland zijn gestrand, mogen gefaseerd terugkeren.

Veiligheid

- Volgens De Telegraaf hebben supermarkten duizenden beveiligers ingehuurd om het deurbeleid te handhaven.
- Tientallen Nederlandse cybersecuritybedrijven vormen een coalitie om ziekenhuizen kosteloos bij te staan.
- Koepelorganisaties van christenen, moslims, hindoes en boeddhisten roepen hun leden op om hun vieringen met zo weinig mogelijk mensen te organiseren.

Onderwijs

- Veel gemeenten zijn bezig met de voorbereiding van de opvang voor kwetsbare kinderen. Scholen in Oost-Nederland worstelen met de toename van deze noodopvang en vrezen dat dit zo niet lang is vol te houden.
- Verschillende universiteiten en hogescholen hebben besloten het online onderwijs en thuiswerken te verlengen tot 1 juni.

Wonen en bouwen

- Bouwend Nederland waarschuwt dat de Nederlandse bouwsector een hardere klap wacht van de coronacrisis dan die van de kredietcrisis in 2008.
- FNV maakt zich grote zorgen over de gezondheid van duizenden bouwvakkers. Uit een enquête onder leden blijkt dat de RIVM-regels massaal worden overtreden. Een derde van de werknemers vindt het onverantwoord dat ze door moeten werken.
- Op sociale media wordt het bericht van De Monitor over de spoedwet die moet regelen dat huurders niet op straat komen te staan, veel gedeeld.

Arbeidsmarkt

- De recessie kan volgens het CPB potentieel grotere gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt dan eerdere recessies. Op korte termijn wel, beaamt Pieter Gautier, hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam, maar dat hoeft niet erg te zijn, want 'onze arbeidsmarkt is er flexibel genoeg voor'.
- LTO Nederland vreest dat de Nederlandse boeren het onderspit delven in de concurrentie op de schaarse arbeidsmarkt. Seizoenarbeiders worden weggelokt uit Nederland vanwege de voordelen die omringende landen nu bieden: seizoenarbeiders in Duitsland mogen langer werken zonder premies af te dragen en ook België versoepelt de regels voor seizoenarbeiders. Daarnaast houdt Duitsland seizoenarbeiders die via het land naar Nederland willen reizen bij de grens tegen.
- Steeds meer gemeenten en provincies communiceren over maatregelen die zij treffen om ondernemers te steunen, naast het steunpakket van de Rijksoverheid.
- VNO-NCW en MKB-Nederland melden dat de meeste bedrijven in Nederland verwachten de komende tijd banen te moeten schrappen. Ze baseren zich op een enquête die tussen 21 en 23 maart is gehouden onder 158 directeuren van brancheorganisaties in verschillende sectoren.
- Directeur Jurriën Koops van de Algemene Bond Uitzendondernemingen (ABU) verwacht dat de branche 30% van zijn omzet verliest door het virus. Zelfs met een noodpakket van de overheid verwacht Koops niet dat bedrijven en ondernemers alle uitzendkrachten aan het werk kunnen houden.
- FNV en CNV maken zich zorgen over het feit dat werkgevers werknemers onder druk zetten om toch naar het werk te komen, ook als zij hoesten of verkouden zijn. Naarmate meer mensen zich ziekmelden, wordt die druk steeds groter. Bij de vakbonden komen klachten binnen, met name van supermarktmedewerkers, schoonmakers, zorgmedewerkers en mensen uit de transportsector.
- Lucien Burm, voorzitter van de Dutch Startup Association, waarschuwt dat startups buiten de boot dreigen te vallen bij het Noodfonds.
- De KVK waarschuwt dat er bedrijven zijn die zich presenteren als overheidsinstantie en die aanbieden om tegen betaling ondernemers te helpen bij het aanvragen van de regelingen rond corona.
- In de media veel persoonlijke verhalen van ondernemers en zzp'ers en ondernemers die het water aan de lippen staat, zeker nu het einde van de maand nadert. De buffers raken uitgeput en het is wachten op de steunmaatregelen van de overheid. Media melden dat de loketten maandag officieel opengaan.
- Op sociale media ontstaat het beeld dat gemeenten misschien iets te voortvarend zijn bij de regeling TOZO voor zelfstandigen. De definitieve regeling is nog niet bekend, maar sommige gemeenten wijzen nu al mensen af op verkeerde gronden.
- De gemeente Rotterdam kiest voor inkomenszekerheid: jonge Rotterdammers die hun werk verliezen door corona krijgen sneller een uitkering. Dit bericht krijgt veel bijval op sociale media.
- Veel huishoudhulpverleners werken zwart en zitten zonder werk en geld. Herrie Hoogeboom (FNV) spreekt van een 'enorm kwetsbare groep van zo'n 75 duizend personen'. Vragen om doorbetaling vinden ze vaak moeilijk, daarom heeft de FNV een brief met dat verzoek opgesteld. Die kunnen ze laten lezen aan hun opdrachtgevers. De FNV is ook bezig het opzetten van een noodfonds.
- Een groot deel van de sekswerkers heeft meer hulp nodig van de overheid. Het werk ligt grotendeels stil. Yvette Luhrs, ex-voorzitter van brancheorganisatie PROUD, zegt dat er behoefte is aan duidelijkheid.

Economie en bedrijfsleven

- De sector transport en logistiek (TLN, FNV, CNV, STL en VVT) roept iedereen binnen de logistieke keten op om vrachtwagenchauffeurs respectvol te behandelen. Hiervoor heeft de sector een flyer ontwikkeld
- De Europese Centrale Bank grijpt naar een nooit eerder gebruikt wapen om toch al zwakke eurolanden door de coronacrisis te helpen. Bankiers in Nederland en Duitsland vrezen de gevolgen, schrijft *de Volkskrant*. De ECB is donderdag begonnen met het ongelimiteerd opkopen van de staatsschuld van eurozonelanden. Hiermee krijgen zwakke eurolanden de mogelijkheid om met extra overheidsuitgaven de coronacrisis te bezweren.

Luchtvaart

- D66-Kamerleden Paternotte en Van Weyenberg stellen in AD dat KLM overheidssteun moet krijgen, maar dat die steun niet vrijblijvend mag zijn. Voorwaarden: soort btw, groener.

- Het EP stemt in met versoepeling slotregels tot eind zomer.

Spoor / OV

- Er komen gedragsregels voor passagiers in het ov, om wangedrag als opzettelijk hoesten, spugen en vandalisme verder te beteugelen.
- Vervoerders Arriva en Keolis passen vanwege de maatregelen tegen het coronavirus hun dienstregelingen opnieuw aan

Defensie

- Ongeveer 40 Nederlandse militairen die op missie waren in Afghanistan zijn gisteren tijdelijk teruggekeerd naar Nederland. Nog eens 30 militairen keren terug omdat hun inzet erop zit. Alle 70 militairen zullen gecontroleerd worden door medisch personeel. In Oirschot zitten 40 militairen in quarantaine voordat ze naar Afghanistan vertrekken.
- De Koninklijke Marine ondersteunt samen met Curaçaose militairen de kustwacht bij het bewaken van de grenzen op zee om te voorkomen dat besmette personen ongezien het land kunnen binnenkomen.
- De Marine zegt dat de Zr.Ms. Karel Doorman gereed is voor eventuele inzet in het Caribisch gebied. Sint-Maarten heeft een verzoek ingediend voor een Nederlands fregat dat dienst kan doen als varend ziekenhuis.
- Op twee luchtmachtbasissen in California zullen toestellen van de Koninklijke Luchtmacht aan de grond blijven tot nader order van de Amerikaanse autoriteiten.
- De CBRN-eenheid van de Landmacht heeft een bus ontsmet waarmee besmette Nederlanders uit Italië zijn teruggekeerd.
- De Landmacht heeft woensdag deelgenomen aan een initiatief dat techbedrijven aan hulpverleners koppelt om gezamenlijk op te trekken in de strijd tegen COVID-19.

Betekenisgeving

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Uit onderzoek van NRC blijkt dat het gevaar van een pandemie al in diverse veiligheidsanalyses van de overheid was voorzien, maar dat daar weinig mee is gedaan.
- De Telegraaf stelt in het commentaar dat Nederland, nu burgemeesters strenger mogen optreden, in het rijtje landen komt waar 'meer en meer burgerrechten moeten wijken voor de bestrijding van het dodelijke virus.'

Nederlanders in het buitenland

- Nederlanders op social media bedanken BZ, de ambassades en het 24/7 contactcenter voor hun inzet bij de repatriëring.
- Twee in Nepal gestrande Nederlanders vinden dat duidelijke informatie vanuit BZ ontbreekt en de communicatie van de ambassade te wensen overlaat. Wel is er volgens het stel verbetering zichtbaar.
- Nederlandse burgers klagen op social media over de hoogte van de eigen bijdrage voor de repatriëring. Mensen vinden het te duur en wijzen daarbij afwisselend op normale ticketprijzen of de kosten die andere landen rekenen voor repatriëring.

Economie en bedrijfsleven

- Pieter Hasekamp van het CPB verwacht dat zelfs het zwartste scenario van de berekeningen betaalbaar voor Nederland zal blijven.
- Reacties op de CPB-scenario's wisselen:
 - Werkgeversvereniging AWWN kleine economische krimp 'niet reëel'.
 - CNV-voorzitter Fortuin: aandacht nodig voor ruim twee miljoen flexwerkers
 - Hoogleraar Sweder van Wijnbergen (UvA) denkt 'dat het wel slechter uit kan pakken.'
 - Mathijs Bouman (econoom/journalist) zegt in Nieuwsuur dat de scenario's wel slecht zijn, maar eigenlijk ook nog meevallen.

- Er is kritiek nu blijkt dat bedrijven duizenden euro's provisie moeten betalen voordat zij aanspraak kunnen maken op de Borgstelling Mkb-Kredieten.. Ondernemend Nederland (ONL) roept de overheid op om de provisie af te schaffen.

Onderwijs

- Een schoolleider in Pijnacker pleit er in het Parool voor om al eerder het besluit te nemen om scholen in ieder geval tot na de meivakantie (25 april) dicht te houden.

Veiligheid

- In de media was gisteren onduidelijkheid over de noodverordeningen, n.a.v. uitspraken van Hubert Bruls. O.a. AD en RTL schreven dat Bruls zei dat samenscholing in de openbare ruimte strafbaar wordt, ook als de 1,5 meter afstand gehouden wordt. Dit bleek niet te kloppen en is in verschillende media rechtgezet.
- De Telegraaf schrijft in het redactioneel commentaar dat de noodverordening (i.c.m. uitspraken van Bruls dat ook mogelijk bij mensen thuis wordt ingegrepen) voor heel Nederland aanzienlijk verder gaat dan wat minister Grapperhaus maandag aankondigde. Volgens de krant belandt Nederland zo in een rijtje landen waar meer en meer burgerrechten moeten wijken voor de bestrijding van het virus.
- Volgens brancheorganisatie CBL klagen supermarktmanagers over boetes die boetes willen uitdelen of dreigen met sluiting. Ze vermoeden dat boetes zonder goede instructies op pad worden gestuurd en soms de regels niet kennen. Ze hebben hierover een brief aan minister Grapperhaus gestuurd.
- De Telegraaf bericht over een vertrouwelijk rapport van Europol, waarin staat dat de coronacrisis een enorme impact heeft op criminaliteit en georganiseerde misdaad.

Wonen en bouwen

- SP'ers Marijnissen en Beckerman vinden dat er niet genoeg maatregelen worden getroffen op het gebied van huisvesting en woningbouw.

Internationaal

- EU- en NAVO-functionarissen zien de hulp aan Italië als een geopolitieke zet van Rusland om haar macht en invloed te vergroten, maar Rusland en de Italiaanse premier Di Maio ontkennen dit.
- Italianen twijfelen wel aan solidariteit binnen de EU, omdat Brussel niet genoeg voor hen doet en alleen in actie zou komen wanneer Duitsland en Frankrijk problemen hebben. Tevens vinden Italië en andere zuidelijke EU-lidstaten dat de strenge Nederlandse houding financiële noodmaatregelen blokkeert.
- Rob de Wijk (HCSS) stelt dat geopolitieke winnaar van de coronacrisis nog lang niet duidelijk is en dat het land (of blok) dat als eerst een vaccin tegen het virus ontwikkelt hier het meest voor in aanmerking komt.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen.	• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel.	• Algemeen publiek • Politici.